

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
завідувач кафедри ФМФР

(підпис)
“ ” 2020 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності**

072 Фінанси, банківська справа та страхування

за освітньо-професійною програмою
Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування

на тему: «**Страхування автотранспортних засобів та його
розвиток в Україні**»

Виконавець
студент ЦЗВФН

Кузьменко Дмитро Сергійович

/підпис/

Науковий керівник
ст. викладач

Сташкевич Наталія Миколаївна

/підпис/

Одеса 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ	7
1.1. Економічний зміст та місце страхування автотранспортних засобів.....	7
1.2. Класифікація видів та форм страхування автотранспортних засобів.....	20
1.3. Законодавчо-нормативна база регулювання автотранспортного страхування	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СТРАХУВАННЯ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «СТРАХОВА ГРУПА «ТАС»).....	36
2.1. Аналіз страхових показників ринку страхування автотранспортних засобів в Україні.....	36
2.2. Аналіз фінансово-господарської діяльності страхової компанії «Страхова група «ТАС».....	43
2.3. Оцінка добровільного та обов'язкового страхування автотранспортних засобів в компанії «Страхова група «ТАС».....	48
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ.....	59
3.1. Зарубіжний досвід страхування автотранспортних ризиків	59
3.2. Проблеми та перспективи розвитку страхування автотранспортних засобів в Україні	63
3.3. Шляхи вдосконалення автотранспортного страхування в Україні.....	69
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	79

ВСТУП

Актуальність дослідження. Поглиблення фінансово-економічної рецесії в Україні дає свій відбиток на розвиток страхового ринку. Взагалі, страхування відіграє важливу роль в розвитку економіки України. Розвиток науки в економічній сфері на фоні динамічних реалій сучасного економічного життя вказує на необхідність дослідження теоретико-методологічної основи розвитку ринку автотранспортного страхування.

Дивлячись на сьогоднішні реалії, можна помітити, що транспорт посідає одне з головних місць і в житті сучасного суспільства, і в системі страхування, оскільки транспортні засоби є джерелом підвищеної небезпеки. Унаслідок зростання нестабільності страхового ринку розробка ефективного механізму регулювання його розвитку, а також оцінка рівня фінансової безпеки, зокрема досліджуваного виду діяльності, досить ускладнені. На сьогоднішній день в Україні спостерігається збільшення кількості автотранспорту, з чого випливає зростання кількості дорожньо-транспортних пригод. За період з 01.01.2019 по 30.09.2019 року в Україні зареєстровано понад 114769 дорожньо-транспортних пригод за даними Головного управління національної поліції. Тому є необхідним страхування автотранспорту, адже зі зростанням кількості ДТП, зростає й матеріальна шкода, що зумовлює обов'язковий характер даного виду страхування.

В Україні страхування відповідальності власників автотранспортних засобів є обов'язковим.

На сьогоднішній день в умовах нестійкої економічної ситуації в країні все більше спостерігається зростання ролі страхування як джерела інвестицій в економіку, що сприяє покращенню фінансової ситуації.

Автомобільний транспорт – доступний, зручний та досі найбільш небезпечний вид транспорту. Впровадження страхування автотранспорту пов'язане з необхідністю компенсації шкоди, заподіяної здоров'ю, життю або

майну потерпілих внаслідок дорожньо-транспортної пригоди та охорона майнових інтересів страхувальників.

Страхування автотранспорту можна розглядати як комплекс страхових послуг, які надаються користувачам автотранспортних засобів, а також третім особам (вигодонабувачам), які є безпосередніми учасниками дорожнього руху. Забезпечення захисту майнових прав та особистих інтересів учасників дорожнього руху є метою цих послуг.

Дослідженням теоретичних і практичних аспектів розвитку страхового ринку та становлення транспортного страхування стали дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених Адамчука Н.Г., Богаченко В.Г., Балабанова І.Т., БондаряЮ. В., Гінзбурга А.І., Гомелля В.Б., Зальотова О.М., Казакова А.А., КулаєваЮ.Ф., Ж. Лемера, Томіліна В.Н., Медведєва А.А., Міллермана А.С., Юлдашева Р.Т., Турбіної К.Е., Самохвалова О.В., Соболева А. М., Щелкунова В.І, Шахова В.Г.

Розвиток автотранспортного страхування в Україні досить різносторонньо висвітлено в багатьох наукових працях. Наприклад, темою основ формування вітчизняного ринку страхування в умовах перехідної економіки цікавились у своїх наукових працях В.М. Ручкіна та О.В. Мухіна. Л.О. Позднякова дослідила та розкрила в своїй роботі вплив економічної кризи на ринок страхових послуг та шляхи подолання наслідків кризи. Н.В. Онищенко проаналізувала транспортний ринок і розробила методи економічного регулювання автотранспортного страхування в Україні. Дослідження проблем, які сповільнюють і стримують розвиток автотранспортного страхування в Україні, набуло ще більшої актуальності, у зв'язку із швидкими змінами, що відбуваються в економіці України

Виходячи з того, що дане питання досліджували комплексно, залишається досить багато невирішених питання, вирішення яких вплине на досягнення вищого рівня застосування фінансового механізму розвитку ринку страхування автотранспорту. Все більшої актуалізації набуває потреба у приділенні більшої уваги сучасному стану ринку транспортного

страхування як одному з найбільш затребуваних елементів страхування, та виокремленні пріоритетних напрямів його подальшого розвитку в Україні.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад розвитку і становлення транспортного страхування, регулювання транспортного сектору страхового ринку України та аналіз розвитку даного сектору ринку, виокремлення основних проблем, що гальмують розвиток даної галузі страхування, порівнюючи із європейськими темпами та перспектив розвитку.

Для здійснення поставленої мети у дипломній роботі поставлені наступні **завдання**:

- виявити необхідність і сутність автотransпортного страхування;
- прослідкувати розвиток даного виду страхування в Україні;
- визначити основні проблеми розвитку автотransпортного страхування в Україні;
- оцінити ефективність діяльності страхових компаній у галузі автотransпортного страхування населення в Україні на прикладі ПРАТ СГ «ТАС»
- виробити конкретні пропозиції, спрямовані на вдосконалення умов страхування автотransпортних засобів та інших видів автотransпортного страхування

Об'єктом дослідження є економічні процеси здійснення послуг по автотransпортному страхуванню страховою компанією ПРАТ СГ «ТАС».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи формування та надання послуг з автотransпортного страхування, проблеми та шляхи вирішення, що виникають в даному виді страхування, а також перспективні напрямки розвитку ринку автотransпортного страхування України.

Інформаційною базою дослідження є ідеї, положення, які висвітлені в статтях, монографіях, наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених з питань сутності, видів, виміру обсягів автотransпортного страхування, проблем і шляхів їх вирішення. Також використано діючі

законодавчі акти Верховної Ради України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), Ліги страхових організацій України, Закону «Про страхування». та звітні дані страхової компанії СГ «ТАС».

Методи дослідження. У роботі для вирішення поставлених задач було використано наступні методи: монографічний – для вивчення та теоретичного узагальнення сучасних наукових досліджень з питань страхування автотранспортних засобів; порівняльний аналіз – для зіставлення фактичних даних діяльності страхової компанії різних періодів; графічний – для наочного відображення результатів дослідження; абстрактно-логічний метод – у процесі формування теоретичних узагальнень та висновків

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки щодо сутності і особливостей розвитку страхування автотранспортних засобів в Україні

Вітчизняний ринок автотранспортного страхування представлено обов'язковим та добровільним страхуванням цивільної відповідальності власників транспортних засобів, КАСКО і Зелена картка. Результати дослідження засвідчили, що впродовж останніх років ситуація на ринку автотранспортного страхування склалася не зовсім сприятлива. Негативні наслідки фінансово-економічної кризи призвели до зменшення попиту населення на страхові послуги КАСКО. За цей період відбулася невелика динаміка в зростанні автотранспортного страхування: зростали страхові премії, водночас зростали і страхові виплати. Автотранспортне страхування залишається основним сектором у структурі страхування в Україні, значну частку займає КАСКО. Посилилася концентрація ринку автострахування, яка сприяє розвитку конкуренції серед страховиків. Майбутнє цього виду страхування буде пов'язано з впровадженням новітніх технологій для залучення нових клієнтів і утримування вже існуючих.

Автотранспортне страхування суттєво впливає на ефективний розвиток страхового ринку загалом, а також сприяє соціально- економічному розвитку держави. Основні теоретичні засади здійснення будь-якого виду страхування містять: розгляд економічної природи, змісту та форм вияву страхування, характерних ознак страхування як економічної категорії, принципів та функцій страхування. Зазначимо, що особливості класифікації автотранспортного страхування визначаються як специфікою його теоретичного розуміння, так і загальними властивостями страхування як виду діяльності. Автотранспортне страхування як економічна категорія має складний, багатоаспектний характер, взаємопов'язана з такими економічними категоріями, як страхування, фінанси, кредит, інвестиційна

діяльність тощо, та може бути сформульована як система економічних відносин щодо створення та використання спеціального грошового фонду для захисту інтересів громадян, підприємств, організацій у разі настання певних несприятливих подій, пов'язаних з володінням автотранспортними засобами, шляхом виплати страхового відшкодування.

Аналіз стану ринку автострахування проводився за матеріалами страхової компанії СГ «ТАС». Компанія Страхова група «ТАС» має низку конкурентних переваг: №1 на страховому ринку України з премій на дорозі; №2 в рейтингу автостраховиків року за версією журналу «Бізнес»; понад 1000000 грн страхових виплат щодня; входить в ТОП-5 страхових компаній України за швидкістю врегулювання в рейтингу МТСБУ; одна з найбільших мереж представництв компанії по всій Україні; термінова доставка поліса в будь-яку точку України; 3 дні – строк врегулювання збитків до 10 000 грн; 35 хвилин на розрахунок вартості відновлювального ремонту; 10 днів – строки страхової виплати з КАСКО; 80% страховий подій врегулюється за експрес-методом в 3 дні; 100 партнерських СТО на всій території України; оформлення полісів КАСКО 7 днів на тиждень; дистанційне врегулювання (заявка на СТО чи онлайн).

Покращення ситуації на ринку автострахування можливе за рахунок реалізації низки заходів, спрямованих на усунення існуючих проблем. Для розвитку ринку автотранспортного страхування через його розширення та підвищення якості страхової послуги і довіри страхувальників до цих послуг необхідне поступове впровадження низки заходів, що пов'язані з такими факторами:

- усунення наслідків світової фінансово-економічної кризи з метою недопущення зниження платоспроможності страховиків;
- перегляд тарифної політики страхових компаній, зокрема тих, що мають значну питому вагу автострахування в своїх портфелях;
- зростання ролі страхових брокерів;

- створення розвинутої та платоспроможної системи страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів, здатної компенсувати збитки від непередбачених подій;
- запровадження програм інформування населення через засоби масової інформації про стан і перспективи страхового ринку;
- відновлення довіри українського народу до страховиків, що передбачає повернення вкладених коштів;
- підвищення потужності страхових компаній шляхом збільшення розмірів власного капіталу, покращання організації роботи та надання якісних страхових послуг;
- активізація ролі держави та її органів у зміцненні та розвитку автострахування;
- розширення міжнародного співробітництва у сфері обміну інформацією про діяльність страхових компаній, які надають послуги щодо даного виду.

Виконуючи запропоновані заходи для розвитку автострахування, у вітчизняну економіку вдасться залучити значні інвестиційні ресурси, зміцнити ефективність державного нагляду за страховою діяльністю, створити структурні ланки для розвитку медичного, пенсійного страхування та страхування тих, хто виїжджає за кордон, авто- та агрострахування, а також інших видів. Одним із суттєвим внутрішніх чинників активізації розвитку страхового ринку є саме створений ефективно діючий процес андеррайтингу окремої страхової компанії. Застосування такого підходу дозволить забезпечувати прибутковість та фінансову стійкість страхових компаній через докладний аналіз і відбір ризиків для прийняття їх на страхування.

Таким чином, проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що на сьогоднішній день існують невирішені проблеми, що є негативними наслідками фінансово-економічної кризи в Україні. До позитивних тенденцій розвитку можна віднести збільшення концентрації ринку автострахування,

що сприяє розвитку конкуренції серед страховиків, зросли страхові премії та страхові виплати. Тому майбутнє цього виду страхування безпосередньо пов'язане з впровадженням новітніх технологій для залучення нових клієнтів і утримування вже існуючих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова М.М. Страхування: навчально – методичний посібник. К.: ЦУЛ, 2002. 208 с.
2. Базилевич В.Д. Страхові послуги: підручник. Ч. 2. К.: Логос, 2014. 544 с.
3. Безугла В.О. Страхування: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 582 с.
4. Безпека дорожнього руху: роль страхового ринку: колективна монографія / за ред. О.М. Залєтова. К.: МТСБУ, Асоціація безпеки дорожнього руху, УНДІ «Права та економічних досліджень», 2011. 64 с.
5. Вовчак О.Д., Завійська О.І. Страхові послуги: навчально-методичний посібник. Львів: Видавництво ЛКА, 2005. 156 с.
6. Временко Л. В., Шаталов О. В. Сучасний стан ринку автотранспортного страхування в Україні. *Молодий вчений*. 2017. №3. С. 604-606.
7. Говорушко Т.А. Страхові послуги: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 400 с.
8. Дьячкова Ю.М. Страхування: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 240 с.
9. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 19 травня 2011 р. № 3394-VI. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
10. Закон України «Про внесення змін до деяких законів регулювання ринків фінансових послуг ринків фінансових послуг» від 02 лютого 2011 р. № 3462-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3462-17>.
11. Закон України «Про страхування» № 2745 – III від 04.10.2001 р. (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>. 98
12. Залєтов О.М. Автомобільне страхування в системі безпеки дорожнього руху. К.: Міжнародна агенція «BeeZone», 2012. 509 с.

13. Козьменко О.В. Страховий ринок України у контексті сталого розвитку: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 350 с.
14. Козьменко О. В. та ін. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. Суми: Університетська книга, 2012. 315 с.
15. Кравчук Г. В., Курач Д. А., Савченко Т. В. Проблеми і перспективи розвитку ринку страхування автотранспортних засобів в Україні. *Вісник ЖДТУ*. 2016. №1. С. 178-184.
16. Лібіх, К. О. Роль держави у розвитку обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів та забезпеченні повноправного членства України в міжнародній системі страхування «зелена картка». *Вісник Київського Національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія Економіка*. 2009. № 105. С. 44-46.
17. Лібіх, К. О. Вдосконалення законодавчого забезпечення страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів в Україні відповідно до норм міжнародного права. *Вісник Київського Національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія Економіка*. 2009. –№ 113/114. С. 96-99.
18. Лосіхін О.О. Проблеми взаємодії держави та страховиків щодо підвищення безпеки дорожнього руху. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2013. № 1. С. 101–112. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/znpnudps_2013_1_12.pdf
19. Могильна Н. Проблеми та перспективи розвитку автострахування в *Економічний аналіз*. 2012. №11. С. 183-185.
20. Онищенко, Н. В. Ринок автотранспортного страхування і методи регулювання його в Україні: автореф. дис... к.е.н.: спец. 08.07.04 «Економіка транспорту і зв'язку». К., 2004. 17 с.
21. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України. URL: [http:// www.dfp.gov.ua](http://www.dfp.gov.ua).

22. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
23. Нескороджена Л.Л. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів в Україні: історичний аспект. Юриспруденція: теорія і практика. 2007. № 3. С. 19–24.
24. Позднякова Л.О. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного ринку страхування. *Науковий вісник Нац. універ. ДПС України (економіка, право)*. 2011. №1(44). 260 с.
25. Приказюк Н.В. Вектори розвитку автотранспортного страхування в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. С. 37-47.
26. Сукач О. М., Сарана Л. А. Страховий ринок України: сучасні реалії та перспективи. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія : Економіка і менеджмент*. 2016. № 1. С. 106-113.
27. Стратегічне управління страховою компанією: кол.моногр. [В.М.Фурман, О.Ф.Філонюк, М.П.Ніколаєнко, О.І.Барановський та ін.]; наук.ред. та кер. кол. авт. д – р екон. наук В.М.Фурман. К.: КНЕУ, 2008. 440 с.
28. Управління безпеки дорожнього руху. Офіційний сайт. URL: <http://www.sai.gov.ua/ua/>
29. Щодо страхування відповідальності за кордоном. URL: <http://www.asmap.org.ua/index1.php?id=60188&langid=1>.
30. Яворська Т.В. Страхові послуги: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 350 с.